

EU's klimapolitik

forbrugere kul handelsaftaler methan vind
geotermi investeringer lovgivning
kyoto priser transport kommissionen
lokal forsyningssikkerhed elektricitet boliger
infrastruktur vedvarende energi ccs-direktivet
ministerrådet energieffektivitet ets gas iluc
luftfart støtteordninger vækst strategi klimaafale cop21
co2-emissioner sol jobs el-marked 2 grader
klimatilpasning ipcc olie kvotepris lobby ecodesign
landbrug

EU's klimapolitik er gradvis udviklet siden 1990. I starten var der forslag om en CO₂-skat, men Storbritannien og andre lande forhindrede det. Der kom standarder for apparater og isolering af ny-byggeri, men ikke noget, der for alvor kunne flytte ting i en økonomi, der var helt afhængig af fossile brændsler.

I dag er situationen ikke ændret fundamentalt. De mange programmer og lovgivning har ikke gjort Unionen i stand til at frigøre sig fra de fossile brændsler.

Der har været tre store temaer: at reducere udledningen af drivhusgasser, skruer op for den vedvarende energi og anvende energi mere effektivt.

Energiintensiteten er ganske vist vokset: der bruges mindre energi målt i forhold til bruttonationalproduktet, BNP. Men BNP er steget så meget, at det samlede energiforbrug er gået op. Over halvdelen af den vedvarende energi er fra biomasse og affald, der regnes som CO₂-neutrale, men ikke er det. Kun fem procent er fra sol, vind, geotermi og vandkraft. Ifølge EU, som ikke medregner udledninger fra biomassen med, er udledningerne reduceret med en fjerdedel.

Gjort op over de sidste 25 år står resultaterne af EU's klimapolitik ikke mål med det, som verdens næststørste økonomi burde levere.

EU's klimapolitik

EU's klimapolitik bliver ikke kun bestemt af hensyn til klimaet. Mange interesser spiller ind – f.eks. hensynet til samfundsøkonomien på kort sigt, hensynet til det indre marked, en sikker energiforsyning og beskæftigelsen i EU.

I EU vedtages politik på mange områder, som påvirker klimapolitikken – tit negativt. Det gælder industri, landbrug, transport, kul-, olie- og gasudvinding, luftfart osv.

Forskellige erhverv har etableret magtfulde lobbyorganisationer, der har stor indflydelse på lovgivningen. Lobbyisterne opsøger embedsmænd i Europa-Kommissionen, folkevalgte parlamentarikere i Europa-Parlamentet og de enkelte landes ministre og statsledere. Miljøorganisationerne forsøger også at påvirke beslutningerne i EU, men de har færre ressourcer end industrien og får derfor normalt kun begrænset indflydelse. Klimaforskningen påvirker kun indirekte politikken.

Statslederne træffer de endelige beslutninger, men på klimaområdet har der ikke været interesse i en fælles, ambitiøs indsats. Mange lande henviser til særlige nationale forhold, som får det fælles ambitionsniveau til at blive lavere.

Det er måske ikke så mærkeligt, at EU's klimapolitik fremstår som svag og uambitiøs, når den er et resultat af så mange modstridende interesser og holdninger.

Mange har alligevel set EU som en af de vigtigste aktører i den internationale klimapolitik. EU har i flere omgange drevet på for at sætte ambitionerne i vejret, men det er ikke sådan længere.

Og EU's egne ambitioner har aldrig været på niveau med det, der er nødvendigt, hvis man ser på det drivhusgasbudget, der er til rådighed.

Internationalt – og internt i EU

EU's klimapolitik vender to veje: den ene handler om forpligtelser for EU som helhed i henhold til internationale aftaler; den anden handler om de enkelte medlemslandes forpligtelser i forhold til EU – den såkaldte interne byrdefordeling.

Finansministrenes Råd beslutter ikke EU's klimapolitik, men deres beslutninger påvirker ofte klimaet mere end miljøministrenes.

Business Europe, en af de vigtigste lobbyorganisationer for de store industriinteresser i EU og deres europæiske søsterorganisationer.

"IPCC's budgetter for en "sandsynlig" chance for ikke at overstige to grader og med kun ringe hensyn til klimaretfærdighed kræver, at EU leverer mindst 80 pct. reduktion i udledningen fra sit energisystem i 2030, med fuld de-karbonisering kort herefter." Kevin Anderson, professor i energi og klimaforandringer ved University of Manchester.

Internationalt

EU tilsluttede sig i 1996 målet om højst 2 graders stigning i den globale gennemsnitlige temperatur. EU har været den drivende politiske kraft, som har skaffet international opbakning til ”2-graders-målsætningen”.

Alle EU lande ratificerede Kyoto Protokollen samtidigt i 2002.

Det langsigtede klimamål for EU er 80-95 pct. reduktioner i udledningen af drivhusgasser i 2050. Internt i EU

Klimapolitikken udtrykkes i politiske erklæringer og programmer om energi, transport, landbrug osv. Med EU-forordninger og EU-direktiver bliver politikken bindende for medlemslandene. (En Forordning får virkning med samme i hele EU, mens et Direktiv skal gennemføres i den nationale lovgivning i alle lande inden for en bestemt frist.)

Klimapolitikken er det, man kalder delt kompetence mellem EU og EU-landene.

EU's klimaprogram

EU's tiltag på det klimapolitiske område blev efter 2000 samlet i en handlingsplan kaldet European Climate Change Programme (ECCP). Det vigtigste virkemiddel i handlingsplanen var det fælles europæiske kvotehandelssystem for CO₂, i daglig tale kaldet ETS (Emissions Trading System).

Energi- og klimapolitik

EU fik først en sammenhængende og omfattende energipolitik fra 2005, som igen først i 2007-2008 blev samlet i en energi- og klimapakke.

Klimamål

De vigtigste mål på mellemlang sigt i EU's klimainsats har været målsætninger for

- CO₂-reduktioner,
- andel af vedvarende energi i energiproduktionen
- forbedring af energieffektiviteten

Kommissionen har initiativretten – dvs. det er Kommissionen, der foreslår ny lovgivning.

Europa-Parlamentet har stor indflydelse på lovgivningen.

Ministerrådet (eller blot Rådet) for miljø, hvor klimaspørgsmål behandles.

Sådan forløber beslutningsprocessen i EU:

Europa-Kommissionen fremlægger et forslag til lovgivning, som den sender til Europa-Parlamentet og Rådet (Ministerrådet). Forslaget kan herefter behandles op til tre gange i EuropaParlamentet og Ministerrådet, men de fleste forslag vedtages efter blot en behandling

Energipakken (fra 2007-2008)	Klima- og energiramme for 2030 (fra 2014)
Mål for 2020	Mål for 2030
Udledningen af drivhusgasser i EU skal samlet set reduceres med 20 pct. i forhold til 1990. 20 pct. vedvarende energi i det endelige energiforbrug. 20 pct. reduktion i energiforbruget gennem forbedring af energieffektiviteten.	Mindst 40 pct. reduktion i udledningen af drivhusgasser i EU - i forhold til 1990. Mindst 27 pct. vedvarende energi i det endelige energiforbrug. Mindst 27 pct. forbedring af energieffektiviteten.

De vigtigste redskaber i EU's klimaindsats har været

- et såkaldt kvotehandelssystem, ETS (Emissions Trading System), som tildeler udledningstilladelser til store udledere (kraftværker og storindustri, i alt ca. 11.000 virksomheder)
- en såkaldt byrdefordeling for de sektorer, der ikke hører under ETS, kaldet non-ETS, dvs. især landbrug, transport og boliger ("bøf, bil og bolig").

Men ETS har ikke virket efter hensigten, og non-ETS-målene har ikke været stærke. Landbrugslobbyen er meget stærk – og bilproducenterne har også vist sig at være både stærke og kreative: VW og flere andre bilpvmærker er blevet markedsført med falske tal for CO₂-emissioner.

Non-ETS-målene bliver ikke besluttet i EU, men skal gennemføres ved lovgivning og planer i de enkelte medlemslande. Men der bliver gennemført standarder, der har til formål at understøtte indsatsen i medlemslandene. Det gælder bl.a. de standarder for CO₂-emissioner, som bilfabrikanterne har snydt sig udenom og de såkaldte eco-design standarder for energiforbrugende apparater (ikke biler).

I alle lande har det været sværest at få udledningerne i transportsektoren til at falde. Trods erklæringer om det modsatte nyder privatbilismen forrang for den kollektive transport, og lufthavne bliver udviklet selv om lufttransporten uden sammenligning påvirker klimaet mere end andre per kilometer tilbagelagt.

VW's topchef under "Dieselgate" indrømmer: "Vi er skyldige".

Et af målene i Energi- og klimapakken fra 2008 er, at biobrændstoffer (agrobrændstoffer) skal udgøre 10 pct. af den vedvarende energi i transportsektoren i 2020. Det har medført et øget pres på værdifulde skovområder i Syd.

Energiunionen

Det næste skridt i EU's energipolitik – og klimapolitik – er det, Kommissionen i 2015 lancerede som den europæiske energiunion.

Energiunionen skal fremme energibesparelser og dermed efterspørgslen efter energi. Det vil øge forsyningssikkerheden. Det handler om at gøre Europa mere selvforsynende med energi.

Mere end halvdelen af EU's bruttoenergiforbrug stammer fra import. En tredjedel af importen af kul, olie og gas kommer fra Rusland. Det er især afhængigheden af Rusland, som EU ønsker at minimere. Desuden skal Unionen begrænse drivhusgasudledninger fra el-produktion og i det hele taget dekarbonisere økonomien, dvs. gøre EU (mere) uafhængig af fossile brændsler. Det vil selvfølgelig også mindske afhængigheden af import.

Energiunionen har til hensigt at sammenkoble el- og gasnet mellem landene.

Danmark kan eksportere vindkraft til Norge og Sverige, når der er meget vind og til gengæld få strøm fra vandkraftværkerne i Norge og Sverige, når der er lidt vind. De andre lande skal kobles sammen på lignende måder.

Der er vedtaget et mål om at 10 pct. af el-markedet i alle lande skal være integreret i 2020.

Energiunionen skal også fremme forskning i og udvikling af nye teknologier. Det kan være brændselsceller, biomasse eller andet.

Det er første gang, energibesparelser får så fremtrædende en plads i EU's politik. Tidligere har det kun handlet om energieffektiviseringer.

Det kan til gengæld undre, at transportsektoren ikke er nævnt, når alle ser ud til at være enige om, at denne sektors stigende udledninger kun kan tæmmes ved at elektrificere i hvert fald den lette transport – person- og varebiler. Det vil dog ikke gøre noget ved stigning i selve transportarbejdet, men kun gøre det muligt, at energien kan komme fra sol og vind i stedet for fossile brændsler.

Kortet viser de store gasledninger på kryds og tværs i Europa, som først og fremmest transporter gas fra Rusland og Nordsøen.

ETS - EU's kvotehandelssystem

I ETS fik alle de større udledere af CO₂ såsom kraftværker og industrivirksomheder fra 2005 tildelt kvoter for udledning, som de kan handle med. Foruden de 28 EU lande er Norge, Island og Lichtenstein tilsluttet ETS. Hensigten var på den ene side, at klimainsatsen kunne ske, der hvor det var billigst, og dels, at man ville kunne sænke antallet af kvoter, så prisen på kvoterne steg og på den måde ville indsatsen for at begrænse udledningen blive forstærket. Princippet er også kendt som Cap and Trade: Cap = en begrænsning, Trade = handel.

Fordelingen af udledningskvoterne er sket nationalt i de to første perioder af ETS, men fra 2013 og frem er det EU, der fordeler samtlige kvoter.

ETS har haft tre perioder: 2005-2007, 2008-2012 og 2013-2020. De foreslåede begrænsninger i 2020 vil indebære en reduktion i udledningerne på 21 pct. Det mål blev allerede nået i 2014 uden, at ETS er kommet til at fungere.

EU gjorde nemlig det, at de 11.000 virksomheder, der var omfattet af ETS, fra starten fik eksempelvis tildelt så mange gratis kvoter, at prisen blev meget lav og forblev lav.

Verdens største stålproducent, det indisk ejede ArcelorMittal, (hovedsæde i Luxembourg) fik tildelt over 11 millioner kvoter, men brugte kun 7 millioner. Firmaet havde altså ingen tilskyndelse til at gennemføre energieffektiviseringer mv. der kunne nedsætte CO₂-udledningen. Tværtimod fik de foræret værdien af 4 millioner kvoter.

Kritikere af ETS har bl.a. hævdet, at hvis de penge, der blev brugt i ETS, var blevet anvendt direkte til energieffektiviseringer i industrierne, så ville det have medført 40 pct. reduktioner i 2011 i sammenligning med de 8 pct. reduktioner, som ETS havde medført i 2010.

Svindel

ETS har flere gange været udsat for svindel via phishing, som har kostet over 250 millioner kr. ETS har også været udsat for momssvindel, der har kostet medlemslandene 38 milliarder kr.

Verdens største stålproducent, ArcelorMittal fik foræret værdien af 4 millioner kvoter.

I 2008 og 2009 var EU kvotesystem udsat for omfattende svindel - en såkaldt "momskarrusel", der unddrog medlemsstaterne for 38 milliarder kr. Danmark og Frankrig var centrum for svindelen. I nogle lande var op til 90 pct. af markedet forbundet med svindel.

CCS - Carbon Capture and Storage

EU har siden 1990 i stigende grad været med til at finansiere forskning i CCS. EU samarbejder med andre økonomisk stærke lande, som har stor betydning for international energi- og klimapolitik. EU er bl.a. medlem af The Carbon Sequestration Leadership Forum (CSLF).

EU har set CCS som et klimaredskab, og Kommissionen har løbende understøttet CCS. I de senere år er det bl.a. sket med "Energikøreplanen for 2050" (2011) og "Grønbog om en politisk ramme frem til 2030". (2013). Ministerrådet besluttede i 2007, at der skulle iværksættes 12 CCS-demonstrationsanlæg med EU-støtte inden 2015. Alle de projekter, der har været annonceret, har haft forsinkelser og problemer med at sikre finansieringen. I 2017 er der kun tre projekter på vej.

I 2009 trådte CCS-direktivet i kraft, som regulerer de lovgivningsmæssige rammer for anvendelsen af CCS i de medlemslande, der beslutter sig for at tillade CCS. Direktivet er blevet eller er ved at blive implementeret i medlemslandenes lovgivning. I Danmark er det sket gennem en ændring af undergrundsloven. I 2009 vedtog EU også et ændret ETS-direktiv så CO₂, der bliver lagret, betragtes som ikke-udledt.

EU besluttede i 2010 at afsætte ekstra 4.500 mio. EUR til CCS og vedvarende energi frem til 2020. CCS vil få 1.050 mio. EUR. (Det europæiske genopretningsprogram). I april 2013 vedtog EU en "Forordning om retningslinjer for den transeuropæiske energiinfrastruktur" - herunder CO₂-pipelines.

Man kan altså ikke sige, at EU ikke har gjort meget for at få CCS til at virke. Det er blot ikke lykkedes.

Boundary Dam kraftværket i Canada er det første i verden med et fuld skala CCS-anlæg, som ses til højre i billedet. Det renser røggassen fra en femtedel af hele værket. Den opsamlede CO₂ bliver solgt til et olieselskab, der bruger den til at presse mere olie op af undergrunden. Når den olie forbrændes udledes CO₂, som selvfølgelig skal trækkes fra i klimaregnskabet. CCS-anlægget her nedsætter energieffektiviteten med 20 procent.

NOAH om CCS

CCS kan ikke levere tilstrækkelige reduktioner, og de vil komme for sent.

CCS kræver 25-40 pct. ekstra energi, dvs. mere kul skal brydes med alle de miljøproblemer, der følger.

CCS binder os til en centraliseret energiforsyning baseret på kul.

CCS er alt for dyr. Det kan kun realiseres med mange milliarder i tilskud fra skatteborgerne.

Der findes billigere og bedre alternativer.

Flere informationer om CCS her: <http://ccs-info.org> (NOAHs hjemmeside om CCS på dansk og engelsk).

EU og klimaet - internationalt

EU-landene står tilsammen for 11 pct. af de globale CO₂-udledninger (2010-tal), men hvis man ser på de historiske udledninger siden 1850, så ser det helt anderledes ud: så er de 28 EU-lande ansvarlige for 25 pct. af udledningerne.

De fattigste lande, der bliver ramt hårdest af klimaforandringerne, holder på, at de historiske udledninger skal danne grundlag for de krav de enkelte lande skal leve op til i en international aftale.

EU forhandler på medlemslandenes vegne ved de internationale klimaforhandlinger. Før internationale klimamøder vedtages et fælles mandat på forhånd i EU (Ministerråd og Parlament). Det besluttet f.eks. hvor meget EU-landene samlet vil forpligte sig til at reducere udledningen af drivhusgasser med.

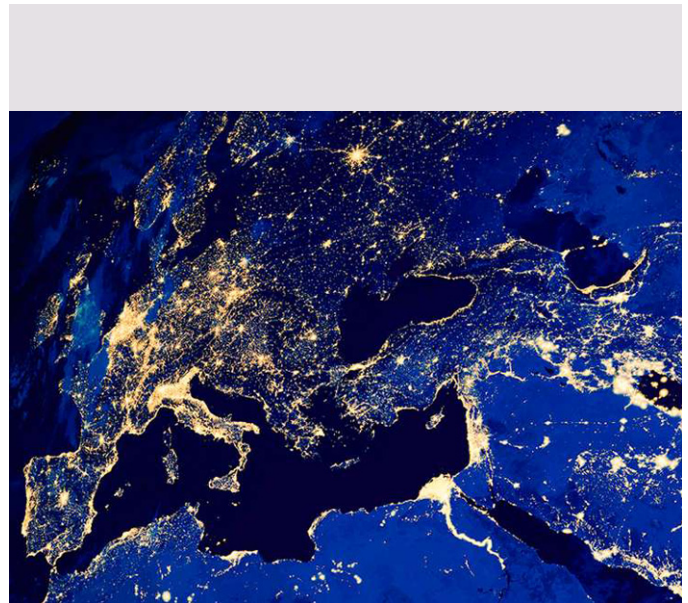
Parisaftalen

EU har tilsluttet sig Parisaftalen og skal derfor være med til at holde stigningen i den globale gennemsnitstemperatur (et godt stykke) under 2 grader over det forindustrielle niveau og anstrenge sig for at begrænse stigningen til 1,5 grad.

Parisaftalen siger også, at landene vil bygge deres indsats på en retfærdig fordeling af opgaven og på den bedst tilgængelige videnskabelige viden. Men EU er ikke villig til at lade handling følge ord. EU's klimapolitik og -mål er ikke stærk nok til at EU kommer til at respektere ordene i Parisaftalen. Man har ikke øje for en retfærdig fordeling og bygger ikke på videnskaben.

EU og USA har med held modsat sig, at de historiske udledninger skulle lægges til grund for en aftale. De nuværende udledninger afspejles ikke engang i de klimaløfterne. De er helt frivillige, og hver enkel regering skeler til den økonomiske og politiske situation i deres land.

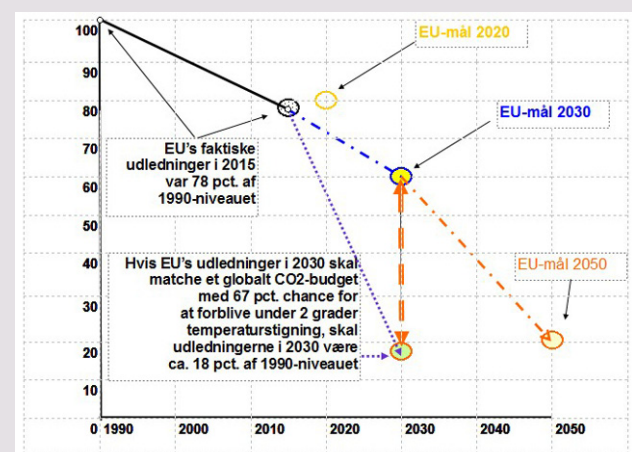
Siden 1990 er de globale CO₂-udledninger steget med 50 pct. – trods 22 årlige klimamøder i FN-regi, trods Kyoto-Protokollen og trods en øget energintensitet i mange økonomier. Vil Parisaftalen være i stand til at ændre den tendens?

Europa og Mellemøsten om natten.

I mange lande i Syd aktionerer lokalbefolkning og miljøorganisationer mod udvindingsindustrier – ikke mindst kul.

Figuren illustrerer gabet mellem EU's klimamål i 2030 og det, EU skulle nå, hvis man ville følge Parisaftalens mål om at stigningen i den globale gennemsnitstemperatur skulle holdes under 2 grader i år 2100.

Kyoto-Protokollen

Kyoto-Protokollen (KP) var den første bindende internationale klimaaf tale. Den blev vedtaget i 1997. Selv om USA's regering underskrev Kyoto-Protokollen, blev den aldrig ratificeret på grund af modstand i Kongressen. I 2011 trak Canada og New Zealand sig ud af Kyoto-Protokollen og svækkede den yderligere.

Efter Parisaftalen har Kyoto-Protokollen mistet yderligere betydning, selv om den er blevet forlænget frem til 2020.

Kyoto-Protokollens fase 1

De 15 EU-lande forpligtede sig til en samlet reduktion på 8 pct. af udledningerne set i forhold til udledningerne i 1990. Reduktionen skulle være opnået ved udgangen af 2012. Der var stor forskel mellem landene, hvor Portugal kunne øge sine udledninger med 25 pct., mens Danmark skulle reducere med 21 pct.

I 2004 fik de 12 nye medlemslande individuelle reduktionsmål. De fleste af de 12 havde mål om 8 pct. reduktion. Polen og Ungarn dog kun 6 pct., og småstaterne Cypern og Malta var uden mål. Danmarks høje reduktionsmål på 21 pct. skyldtes, at Danmark har en forholdsvis høj udledning pr. indbygger, men den daværende regering (S-RV) ville også gå foran, for at trække andre lande med.

Kyoto-Protokollens fase 2

Kyoto-Protokollen blev i 2012 forlænget for perioden 2013-2020. EU's mål for denne 2. fase er på 20 pct. reduktioner – hvilket er hverken mere eller mindre end EU's eget mål fra Energi- og klimapakken i 2008. Målet er allerede nået i 2014.

TTIP og CETA

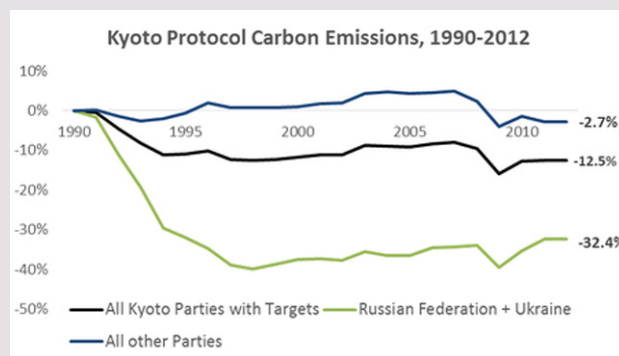
Internationale handels- og investeringsaftaler som TTIP og CETA er genstand for omfattende modstand fra miljø- og forbrugerorganisationer i EU, der bl.a. finder, at de vil forringe en klimapolitik, de i forvejen finder for slap. TTIP og CETA er eksempler på, hvordan klimapolitikken påvirkes af EU-regulering og aftaler på andre områder – her handelspolitikken.

TTIP og CETA møder modstand fra miljø- og forbrugerorganisationer i EU, som ser aftalerne som 'trojanske heste', der vil udhule resultater på miljø- og forbrugerområderne.

Hverken Kyoto eller Parisaftalen har leveret klimaretfærdighed – tværtimod lyder det fra Syd.

Landene, der har været forpligtiget af Kyoto-Protokollen, har sammenlagt reduceret deres udledninger med 12,5 pct. fra 1990-2012. Men Rusland og Ukraines reduktioner var 32,4 pct. – hvis de trækkes ud af regnskabet har de andre lande kun reduceret 2,7 pct.

Du kan finde flere oplysninger samt kilder på :
www.global-klima.org i afsnittet om Jordens klima

På YouTube kan du finde en serie film produceret af
NOAH om de globale klimaændringer:

Jordens klima:

<http://kortlink.dk/nsyt>

Den menneskeskabte drivhuseffekt:

<http://kortlink.dk/nsyy>

Konsekvenserne:

<http://kortlink.dk/nsyz>

Det lange spil om klimaet:

<http://kortlink.dk/kqkw>

Slutspil i Paris:

<http://kortlink.dk/m242>

Titel: EU's klimapolitik

Tekst: Palle Bendsen, NOAH Energi og Klima

ISBN (digital udgave): 978-87-93536-07-4

1. udgave, marts 2017

Udgivet af NOAHs Forlag 2017

Vil du gøre noget aktivt sammen med andre? Kontakt
NOAH

Miljøbevægelsen NOAH,
Friends of the Earth Denmark,
Nørrebrogade 39, 2200 København N
Tlf.: 35 36 12 12
Giro: 5 5600 39
E-mail: noah@noah.dk
Hjemmeside: www.noah.dk